

SAMLAREN

TIDSKRIFT UTGIFVEN

AF

SVENSKA
LITTERATURSÄLLSKAPETS
ARBETSUTSKOTT

TRETTIOFEMTE ÅRGÅNGEN

1914

UPPSALA

ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG 1914

Ulla Winblad i Norrköping.

Ur Norrköpings stadsarkivs rättegångshandlingar rörande Ulla Winblad och hennes första man.

Af

Arthur Nordén.

Genom Axel Björkmans, Juringius', Schöldströms, Lundins och andras forskningar är bellmansdiktens bacchiska tempelprästinna med vetenskaplig närgångenhet konfronterad med sin borgerliga urbild i den senare frihetstidens stockholmsmiljö och noggrant biograferad. Någon äreräddning ha ju dessa forskningar ej kommit att bli, och det bidrag till dem, som nedanstående rader utgöra, går väl ej i den riktningen, ehuru väl de bringa i dagen det skede i hennes lif, som dock tydligen har varit den relativa anständighetens och själfupp-rättelsens, nämligen de 9 år, hon som sjötullsvisitören Eric Nordströms hustru bodde i Norrköping. Ännu i Björkmans "Bellmansforskning" är detta skede fullständigt obekant; först genom rektor Axel Ahlströms aldrig tryckta föredrag i göteborgssällskapet "Gnistan" för ett 15-tal år sedan har det blifvit utnyttjat för den bellmanska personforskningen samt omnämnas af Warburg i den nya upplagan af Ill. Svensk Litteraturhistoria. Däremot finnes mig veterligt ingenting af det synnerligen rikhaltiga materialet publiceradt, något som dock med hänsyn till dess intresse såsom biografiskt fullständigande och måhända beriktigande och såsom bellmanska interiörer ur 1770-talets norrköpingslif vore af värde — och som det följande därför är afsedt att afhjälpa.¹

¹ Förf. har i en manuskriptupplaga samlat det väsentligaste af dessa handlingar (»Bacchi Prästinnas Gifte», Norrköping 1914, 106 sidor, tryckt i 25 ex.).

Som bekant hette Ulla Winblad i verkligheten Maria Christina Kiellström och var född i Stockholm af epileptiska föräldrar den 15 juni 1744. Fadern var handtlangare vid artilleriet och erhöll redan vid 30 års ålder afsked på grund af sjukdomen. Modern dog, när Ulla var 5 år. Föräldraarvet af sensuell disposition och den ytterliga förkommenhet, hon växte upp i, gjorde naturligtvis den väl-skapade och lystna fattigfickan till ett lätt byte för likörkamrarnas lockelser, och snart var hon krognymf.

År 1769 uppträder Ulla i dikterna som fästekvinna till sjöman-
nen Eric Nordström, son till trädgårdsmästaren i Bellmans födelse-
gård och 5 år yngre än Bellman. År 1772 gifte de sig. Bellman
behöll paret i sikte, och då året därpå en plats blef ledig vid sjö-
tullen i Norrköping, skref han till sin gynnare öfverdirektör von
Stapelmoor det bekanta rimmeriet:

En ringa supplikant ur gruset jag framdrager,
som till min ringa hjälp en ringa tillflykt tager.
Han tror uti sin själ — Gud vet hvem den tillhör —
att han har vunnit allt, när han blir visitör.

Nordström fick platsen, och på hösten 1773 nedflyttade familjen
till Norrköping.

Norrköping var vid denna tid en af landsortens idogaste hamn-
och industristäder, där dessutom just nu flera tecken till ökad rör-
lighet började visa sig. År 1769 hade riksdagen varit förlagd dit,
och staden hade under de då upprörda politiska förhållandena haft
att hysa halftannat tusende af landets främste i börd och intelli-
gens. Detta hade medfört ett vidgande af stadens småborgerliga
och provinsiella horisont, och under de första åren af 1770-talet
blomstrar ett allt rikare gustavianskt kulturlif upp. Teatern, som
synes ha fört en blygsam tillvaro redan under 1760-talet, blir in-
emot midten af nästa årtionde föremål för allmänt omhuldande och
ingår i ett skede af sådan lifaktighet, att Norrköping år 1786 af
Gustaf III nämnes som den tredje af landets teaterstäder efter Stock-
holm och Göteborg. Under 1770-talet kommo också de första socie-
tetsnöjena till. Källarmästaren J. U. Egge bildade år 1777 en lifs-

kraftig sällskapsklubb, och året därpå gjordes början med de stora assembléerna på stadshuset, i hvilka äfven gäster från de kringliggande landtgodsen deltog. På 1770-talet synes också värdshuslivet i staden ha haft rätt bacchanaliska former, och kämnerrättens protokoll gömma på bullrande scener i Bacchi tecken från denna tid. Krogarna bära nu också namn, som påminna om de bellmanska traktörställen, "Solen", "Gröna Dufvan", "Freden", "Lintomten", "Gröna Jägarn". I några fall torde man kunna ifrågasätta ett bestämdt samband med Stockholm såsom då Egges krog — och sedermera stadens "bollhus" ända intill slutet af 1790-talet — i hamnen vid en gränd ner till Skeppsbron kallas "Tre Prinsar" (jfr Bellman, Fredmans testamente II: "näringsstället Förgyllda Bagaren i Tre Prinsars gränd vid Skeppsbron"), och måhända ock krogen "Kejsarkronan" (en stockholmskrog med detta namn nämnes hos Bellman t. ex. Carléns uppl., I, 333).

Rörande Ulla Winblads vistelse i den nya hemstaden må efterföljande protokoll själfva tala. De visa, att ryktet om hennes föregående följde henne hit och några månader efter ankomsten bringar henne i krakel, som slutar inför kämnerrättens skrank. Det bestämda parti, som kämnerrättens ordförande ett par gånger tog för henne, behöfver ej betyda, att han enskildt öfvertygat sig om hennes oförvitlighet, utan kan förklaras af att han var parets första hyresvärd och ej ville ge stöd åt utpekandet af hans gård som ett otuktsnäste. Huru som helst synes hon under sin 9-åriga vistelse i staden ej mer än en enda gång ha gifvit fog för någon anmärkning mot sin moral, något som däremot ej kan sägas om den brutale mannen, som genast blef en af stadens och bygdens värsta slagskämpar. Besökarlönen utgjorde 110 daler smt. Hos alla stadens krögarmadammer och bryggare var han i skuld, och äfven öfriga handlande hade svårt att få ut betalningen af familjen. Det oaktadt hade Ulla ibland piga, och mannen hade hästar — år 1776 —, för hvilkas skötsel han hade en karl i sitt bröd. — En tradition i staden, att Ulla stått bakom disken på det lilla utvärdshuset Röda Stugan nere vid strömmynningen, synes omöjlig att styrka.

Och nu några utdrag ur norrköpingsarkivets rättegångsfolianter.

I. *Norrköpings Kämmersrätt den 15 januari 1774.*

Enligt utverkad stämning påstår stadsbetjanten Lars Jäderholm det sjötullsbesökaren Erik Norström¹ och dess hustru, Ulla Winblad kallad, måtte förbindas honom till gemäle och ansvar stånda för det de honom den 3:e uti innevarande månad på värdshuset hos svärdfejaren Björkstrand slagit och illa handterat, för hvilket plikt och laga upprättelse yrkas, så hvad läkarelön som all annan kostnad angår.

Häremot har Norström och dess hustru å bemälda sin vederpart uttagit viceversastämning med påstående, det han måtte med laga böter anses, för det han ofredat Norströms hustru med slag och skällsord.

Vid dessa målens företagande inställde sig å Jäderholms vägnar efter fullmakt kanslisten vällärde Johan Fr. Brunnstedt och Norström i egen person, hvilken sistnämnde tillstod sig för Jäderholms oskickliga uppförande gifvit honom 2:ne örflilar, men nekar eljest till vidare brottslighet med förmälan, att Jäderholm missfirmat dess hustru med namnet af Ulla Winblad, helst hon heter Maria Christina Kiellström.

Vid vittnesförhöret utsade:

1:mo Björkstrand: att vittnet icke själf förolämpat Norström, men under det den sistnämnde och dess hustru varit hos vittnet har Jäderholm ditkommit i ärende att tala vid korpralen Stiernborg och en dess kamrat, hvilka icke voro hemma. När Jäderholm råkat Norström hafva de vänligen umgåtts samt kallat hvarandra Bröder, men i detsamma och sedan de talt om företrädet af deras stadstjänare- eller besökaretjänster, hafva de fattat i men straxt släppt hvarandra, hvilket vittnet icke kunde märka om det skulle betyda ondt eller godt. Dock vid det Jäderholm på ondska yttrade om Norström och dess hustru: att de äro nog kända både i Stockholm och annorstädes, har hustru Norström fattat honom i håret och slagit i ansiktet, hvarvid Jäderholm tagit af henne mössan och slagit i golfvvet; äfven har ock Norström, som svor, tagit i fickan, men vittnet vet icke hvarefter. Och som Björkstrand tyckte, att Jäderholm tarfvade hjälp, så gick vittnet ut att se efter om de förut nämnda korpralerna voro hemma; men vid återkomsten var allt tyst, fast vittnet såg att Jäderholm af de undfångna slagen var blodig samt att nyckeln till kammaren inom salen låg på golfvvet. Eljest har Jäderholm icke sökt försvara sig på minsta sätt: kunnandes vittnet icke säga att några okvädinsord fälldes af Jäderholm eller att han var af drycker öfverlastad.

Norström intalade: att han var ditbjuden om middagen af Björkstrands hustru samt att han tog i fickan efter sin snusdosa; men Björkstrand nekade

¹ Namnet Nordström, som af N. själf skrives med *d*, förekommer i protokollen konsekvent med stafningen Norström.

att Norström och dess hustru varit dit bjudna, utan kommit ändock såsom de tillförene flera gånger plägat.

2:do Grönwall: att vid vittnets ankomst till Björkstrand har Norström kommit från en kammare utspringande och i det han sagt till Jäderholm: »Du skall ej chikanera en tullbetjänt!» slog han och hustrun honom tillika.

Vittnet ärnade då taga fred: men som Norström yttrade: »Tig, eljest skall I få veta annat!» och vittnet tyckte det ej passa att blanda sig i deras tråta, lät vittnet bli att föreställa dem om försoning, hvarefter och utan att Jäderholm tog igen både Norström och hustrun flögo på och slogo Jäderholm, hvarjämte hon sparkade honom frampå. Men inga okvädinsord hörde vittnet fallas eller kunde märka, att någon var drucken.

Den 29 mars dömes Nordström att böta tillhopa 38 daler silfvermynt, hans hustru 16 daler silfvermynt och målsägaren för julefridsbrott "samt för det han rifvit mössan af hustru Norström och kastat på golfvet, som Rätten efter Mgblkn 60 kap. 6 § ansedt för en ojäfvigtvis föraktelig åthäfvva", till 16 daler silfvermynt.

II. *Kämnerrätten den 22 febr. 1774.*

Stadsfiskalen Dan. Björkman ingaf ett pasqvill, hvilket han berättade i dag bittida funnits anslaget på denna stadens straffpåle och upplästes så lydande:

KUNGÖRELSE:

Mina gunstiga Herrar och Cavallierer här i staden, som åstunden fruntimmersnöje, så kunnen i här hos mig få för billigt pris och försäkrar jag eder om att I skolen på natursens vägnar i högsta måtto blifva förnöjda, hvilket betygas af mig Ulla Winblad och Norström.

Norrköpings horhus d. 21 febr. Anno 1774.

Jag är boende på Pro Patria.¹

Anhållande Stadsfiskalen, att undersökning härom måtte företagas.

I anledning således häraf och emedan Sjtöllsbesökaren Eric Norströms namn blifvit tecknad under detta pasqvill, så har ock han blifvit uppkallad att häröfver höras och sig inställde, förmälände sig i denna sak icke minsta upplysning kunna meddela, utan ehuru åtgärden härmed endast ankommer på hans smädande, så anser han dock densamma an med största kallsinnighet, helst han icke vet sig förtjänt af någon enda person en slik obehörig vedervilja: och som vid efterfrågan de närvarande Stadsbetjänter förmälte

¹ Rådman C. F. Ekermans segelduksfabrik. Rådman Ekerman var kämnerrättens ordförande.

sig om denna sak icke eller äga ringaste kunskap samt således intet ljus i detta ämne stod att ernå: ty kunde ock domstolen härvid intet åtgöra, utan lämnade Norström afträde.

III. Rättegång vid Lösings härads vinterting mot Nordström, som under vinterkörslor mellan Grytsholmen och Händelö udde öfverfallit och slagit en af körkarlarna, som han åkte med.

IV. *Kämnersrätten den 26 mars 1776.*

Barberaren Jacob Kiöler har utverkat stämning uppå sjötullsbesökaren Eric Norström för det han den 19:de hujus öfverfallit käranden med hugg och slag så att däråf både svullnad och åkommer uppkommit. — Men som Norström nekade för all brottslighet, så inkallades de åberopade vittnen, då Norström hvad daglönaren Peter Mauritzson angår anförde det jäf, att emedan Peter varit i dess bröd i så måtto, att han skött Norströms hästar samt att han för Peter betalt hushyra; men Peter under denna sin tjänst sig ej väl förhållit i det att han bortskämt hästarna samt undanhållit för dem hvad han till deras föda om händer fått och hvarför Norström borde honom lagligen tilltala; ty påstår ock svaranden, det Peter i denna sak för jäfaktigt vittne må anses. Peter Mauritzson nekade för dessa tillmälen samt sade sig vara daglönare hos handelsmannen Dettow och att han af Norström endast fått veckolön för det han skött dess hästar.

Den 16 april anmäla parterna, att de förlikts, hvilket domstolen gillar och stadfäster.

V. *Kämnersrätten den 29 mars 1776.*

Uti utverkad stämning påstår sjötullsbesökaren Eric Norström: det barberaren Jacob Kiöler för utspriddt rykte att hafva kunskap hvar-est 800 daler kopparmynt stå till reds för den som vill och kan slå ihjäl besökaren Norström måtte med straff anses samt att få sin tidspillan och rättegångskostnad ersatt med 15 daler smt.

— — — — —
Därefter aflade stadssergeanten Westin och dess hustru vittneseden samt på förmaning samstämmigt vittnade: att Kiöler för dem strax efter nyåret omtalt, huruledes »Ulla», hvarmed han förmente Norström, varit utrest till ett fartyg i skären, hvars besättning skjutit flera rörschott efter honom, med tillägg, att Kiöler hade sig bekant, hvarest 800 dal. k. voro att undfå för den, som knäppte Norström, dock förmälte dessa vittnen, att Kiöler icke af argheit detta omtalt, utan ansågo de berättelsen för pladder, hvartill Kiöler skall vara ganska nog begifven.

Kiöler vidgick att han så berättat för förenämnda vittnen, som utsagdt är, dock efter Brombergs¹ berättelse för Kiöler.

Besökaren Norström berättade att han hört omtalas, det en karl, som blifvit igenkänd för Norströms person, på landet blifvit illa handterad och slagen; och som sådant skall härröra af Kiölens utspridda rykte, hvilket torde äfven hafva svårare följder med sig, så anhåller Norström, att dess vederpart måtte arresteras.

Senare synes målet ha nedlagts.

VI. 19 april 1776. Nordström åtager sig frivilligt att betala 72 daler kopparmynt i läkarlön till regementsfältskären Granander.

VII. *Kämnarsrätten den 6 aug. 1776.*

ÖDMJUKT STÄMNINGS MEMORIAL.

Sistlidne den 19:de Julii om eftermiddagen, då jag var stadd uti min ämbets skyldighet med saltmätning i Herr handelsmannen och brukspatronen Ebersteins åbod samt under det jag emellan arbetet på en kort stund var hvilande, blef jag utan ringaste gifven anledning öfverfallen af sjötullsbesökaren Eric Norström med tillvitelse att hafva oloffigen borttagit en honom tillhörig båt, som likväl var alldeles ogrundadt, samt därjämte med hugg och slag, tätt och ifrigt sparkande, äfvensom ock han flera gånger under mitt ännu stillaliggande sprang med fötterna uppå mitt bröst, hvaraf bloden genom näsa och mund på mig utgick. Sedan jag ändtligen med möda kunde resa mig upp att undkomma alla sådana våldsamheter, förnyade han med dem åter, kastade mig utför trappan af åboden, där jag omkullföll och hade efter all liknelse icke innehållit att gifva mig min sista bane, därest han omsider af kringstående människor icke hade därifrån med mycken möda blifvit hindrad och afhållen. För att finna det besökaren Norström vid ofvanberörda tillfälle varit af starka drycker öfverlastad, det behöfves icke att hafva varit närvarande: man må ensamt betrakta gärningens beskaffenhet på den mer eller mindre förnuftiga sidan, att nämligen öfverfalla en människa i dess sömn utan ringaste föregånget förolämpande, så skönjes nogsam personens orediga sinnesställning, i synnerhet tål saken icke längre någon emotsäjelse så fort man nämner det namnet Norström, hvilket redan för längre tid tillbaka uti hela staden och omliggande landsort vunnit en utmärkt kändedom för sådana slags bragder af fylleri och slagsmål, af hvilket sednare dock blott i förbigående jag några få exempel vill upptälja, såsom att Norström vid Lösings Lofl. Häradsrätt varit lagförd och pliktfälld för öfverdåd och såramål uppå vägen mellan Gryts holmar och Norrköping emot

¹ Ett af vittnena, gardessoldat.

allmoge, under det han som vakthafvande tullbetjänt bevistat en lossning i skären därstädes uppå skepparen Knabes fartyg; att Norström äfven uppå samma resa ganska illa slagit Handels-Contoristen Wilde, som bevistade lossningen af dess patrons varor; att Norström ofredat dess förman vaktmästaren Englund i närvaro af besökarna Boman, Carlström och Gillberg under den förres tjänstgörande i vakthuset; att Norström hos källarmästaren Hægerström vid Skeppsbron föröfvat slagsmål emot skepparen Zetterström i närvaro af dess förman Herr kontrollören Wittstock, vaktmästaren Englund och besökaren Carlström, äfvensom att samma Norström för lika slags brott emot fältskären Kiöhler vid denna Högtärade Kämnersrätt icke länge sedan varit tillkärad.

 Norrköping den 5 aug. 1776.

Petter Tielman.

Ur vittnesförhöret:

Sillpackaren Olof Kindgren: att under det Tielman låg på bron och sof kom Norström från skepparen Dederings skepp och ytrade till Tielman: »Du rackare och tjuf, som tagit min båt.» I detsamma stod Tielman upp och svarade, att Norström själf skulle vara tjuf tills han beviste Tielman en slik gärning. Norström, vid det han sade: »Skall jag vara tjuf?» fattade Tielman i kragen och satte emot väggen samt sedan han skuffat honom omkull på golfvet trampade han med fötterna sin vederpart på bröstet samt gaf honom tre slag i hufvudet och ett d:o med handen på munnen. Vittnet gick då att hjälpa Tielman upp samt lossa dess fot, som satt fast i trappan, och då Tielman blef upprest kiknade han efter andan samt gaf upp blod ur näsa och mun. Norström gick emellertid ond bort samt efter vid pass 4 minuters förlopp återkom lika vred, fattade andra gången i sin vederpart, stötte omkull honom samt hoppande trampade på magen och bröstet, sparkade honom ett par gånger i hufvudet samt tog en påk, med hvilken han sade sig skola slå honom, hvilket dock ej verkställdes. Därefter taltes parterna vid i gången af åbodgården utan att synas onda; men vittnet kan icke säga på Herr v. häradshöfdingens tillfrågan, om Norström vid detta tillfälle var full eller nykter, helst vittnet icke känner dess lynne.

Norström intalade: att han alla dagar är full och det af bekymmer att väl kunna uträtta Kongl. Maj:ts och Kronans göromål.(!)

Ur Nordströms skriftliga svaromål:

Uti slutpåståendet anförer mätaren Tielman alla dess vittnen hafva intygat, att han varit i tjänstgöring då uppå den 19:de förledna Julii trätan och slagsmålet oss emellan hände, men som alla vittnen intygat, att

han på bryggan njutit sin vederkvickelse och sömn, då jag kom och efterfrågade den förlorade Kronans båt, så lärer i den delen samtliga vittnesmålen blifva ostadiga och vacklande, så vida som det är omöjligt att sofva och förrätta mätareysslan på en gång utan att det sker i sömnen, drömmande.

Som jag i det ringaste icke tviflar, att målets hufvudsakliga beskaffenhet efter lag och billighet blifver bevakad, så hoppas och anhåller jag äfven vördsammast, att denna dess obilligt påstådda reconvention gunsträttvisligen måtte så determineras inom billighetens skrankor, att Tiellmans vedergängning ej öfver all förtjänst må upphöjas, i det jag varder bragt på yttersta undergång.

Nordström dömes att böta 79 daler smt samt i kostnader o. d. erlägga 50 daler smt.

VIII. 15 juli 1777. Stämmes Nordström för 1 riksdaler obetalda krogskulder.

IX. 25 juli 1777. Ny stämning för oguldna krogskulder, 1 RB 25 sk. 3 runst.

X. 22 aug. 1777. Återigen stämning från en ny krögare för obetalda 2 daler 16 sk. specie.

XI. *Kämmersrätten den 9 sept. 1777.*

Ordföranden Herr Rådmanen Ekerman tillkännagaf, att stadsvaktmästaren Stenberg anmält, det perukmakareåldermannen Jonas Clase genom vederbörlig handräckning fått sjötullsbesökaren Eric Norström arresterad för det han torsdagsnatten den 4:de i denna månad uti dryckenskap svurit, ofredat sin hustru samt varit oregerlig: så har Herr Rådmanen utfärdat kallelse till detta måls undersökande; hvarefter stadsfiskalen Dan. Björkman å Norström i denna sak utverkat stämning, hvilken upplästes, af följande lydelse:

Hos mig hafver perukmakareåldermannen mäster Clase tillkännagifvit, att han varit nödsakad att å sjötullsbesökaren Eric Norström begära arrest för dess ogudaktiga och oregerliga lefnad, bestående utaf fylleri, slagsmål och svordom. Och som härvid sig yppat, att Norström skall föra ett lika beskaffadt olagligt och lastbart lefverne så i som utom hus och i dess syssla, så är å ämbetets vägnar hos Herr Rådmanen och Præses min ödmjuka anhållan om laga stämning till denna stads Lofl. Kämmersrätt uppå denne Norström härför samt att en laga undersökning härom måtte blifva anställd. Till hvilken ända jag ödmjukeligen anhåller, att jämte åldermannen Clases och Norströms hustrus inkallande följande personer (tillsammans 17) måtte blifva instämnda etc.

Vid upprop inställde sig parter och vittnen, hvarvid älderman Clase utsade: att som han med Norström för egen del är förlikt, så har han ock icke allenast medgifvit Norströms lösgifvande ur häkte utan ock nu afstår ifrån allt påstående emot honom; dock på domstolens tillsägelse att det vore något brott, som han ej kunde förlika och således borde uppgifva fullständig upplysning om, afgaf mäster Clase om förloppet af denna sak följande berättelse: att emedan Norström, som gästar hos Clase,¹ flera gånger tillförene hemkommit och fört elak sammanlefnad med hustrun, ej mindre än i öfrigt varit oregerlig och bullersam: ty har ock Clase, ehuru därå tillförene vid denna domstol ej skett lagligt åtal, likväl förbehållit sig samt fått tillstånd af Herr Justitie Borgmästaren i händelse Norström skulle i sitt elaka uppförande fortfara, frihet att honom få häkta, hvilket ock stadsvaktmästaren Stenberg berättade sig fått vederbörlig befallning om, då så skulle erfordras. Tilläggandes Clase, att sedan Norström den omrörda natten hemkommit kl. 11, har Clase, som redan lagt sig, hört Norströms hustru skrika, hvilken sprungit utför trapporna samt på Clases tillåtelse blifvit i dess kök insläppt, hvarefter Norström med mycket svärjande påstått, det hustrun skulle följa honom upp i deras rum, men då hon vägrat, har han alarmerat på gården, hvarunder vakt blifvit efterskickad, som Norström till arresten uppförde.

Norström erkände denna berättelse samt vidgick sig varit full, svurit och ofredat hustrun så att mäster Clase haft fog till dess arresterande och hvarå Norström icke eller gör något åtal.

Norströms hustru Maria Christina Kiellström intalade: att då mannen är nykter har hon icke att klaga på honom, men då han blir drucken, är han ganska svår och elak, hvilket elaka uppförande han ock emot henne den omtalta torsdagsnatten utöfvade. Men som hon efteråt förmärkt, att hon tagit mera skrämsel till sig än som behöfts och Norström nu lofvat fredsammare härefteråt sig uppföra, så har hon ock intet mera att anföra utan allt påstående emot sin man för hvad hittills skett låter falla.

Stadsfiskalen påstod därefter, att dess åberopade och tillstädeskomna vittnen måtte inkallas och afhöras, men då Ordföranden föreställde, det vittnens afhörande synes nu vara, sedan stämningmålet är vidkändt, mindre nödigt, förklarade stadsfiskalen sig ifrån sitt yrkande därom i stämningen icke kunna afvika.

Vid enskild öfverläggning gifva de två kämnerna stadsfiskalen rätt, men ordföranden Ekerman — Nordströms förra husvärd — åter yttrade: att som lagen i 17:de kap. 36 § Rättegångsbalken förordnar, det känd sak är så god som vittnad, när den som tillkäras och till laga

¹ Äldermannen Clases gård låg alldeles bredvid Corps de Gardet.

ålder kommen och ej vanvettig är, frivilligt vidgår saken för rätta och ej därtill pint, skrämnd eller svikeligen förledd är, hvilka sistnämnda omständigheter i detta mål ej inträffa med Norström: alltså finner Herr Ordföranden onödigt med vitnens afhörande, då stämningmälet erkänt blifvit, göra saken vidlöftigare än den, i anseende till redan vunna upplysningar, befinnes.

Då kämnernas mening degrar

föreställde Herr Ordföranden till redighets ernående i målet och på det sådant som till saken icke rätteligen hörer ej må inblandas och frågas: att samma vittnen endast böra utsäga allt hvad sig tilldragit rörande Norström och dess hustru ofta förmälta torsdagsnatt, men ej sådant som tillförene kunnat händt utom hus, i synnerhet som Nordström därför till en del redan torde pliktat, helst hvarken stadsfiskalen eller någon annan, som kunnat vara förfördelad, därå på färsk gärning klagat.

Efter parternas återförekallande anhöll Nordström, att mästern Clases gesäller, tjänstepiga och lärogossar ej måtte få vittna, emedan de äro Clases tjänstehjon samt lärogossarna minderåriga.

Vid efterfrågan huru gamla lärogossarna Carl och Lorens äro, sade de sig vara vid 15 års ålder, men ännu icke begått den H. Nattvarden, hvarför ock, då dessutom tillräckliga vittnen äro att tillgå, dem lämnades afträde.

1:mo perukmakaregesällen Dahlgren och

2:do Dito Dahlberg instämde däruti att Norström den omnämnda natten var drucken och svor samt att hustrun kom ned, bad om hjälp samt klagade att mannen ville slå henne, tilläggandes Dahlgren att han flera gånger hört Norström föra oljud, men icke har vittnet sett honom slå sin hustru, som mera af räddhåga intagen nedkommit och beklagat sig. Men vittnet Dahlberg, som nyss kommit till mästern Clase, yttrade sig endast en gång förut hört Norström föra ett slikt oljud.

3:tio Änkan Greta Moberg: att hon, som var tillstädes hos Norströms hustru vid mannens hemkomst, såg honom vara drucken, och emedan hustrun tände upp ljus, hvilket Norström ej ville, hotade han slå henne, och då han hötte, sprang hustru N. sedan hon satt ljuset i köket, ned på vittnets tillstyrkande till Clases rum. Men icke såg vittnet honom vara i begrepp, mindre verkställa någon våldsgärning emot hustrun. För 14 dagar sedan har ock vittnet sett, att Norström en morgon kl. 5 vid sin hemkomst varit drucken och fått sin hustru i hufvudet rystad samt slagit henne en örfil, hvarefter likväl ingen åkomma syns, utan att vittnet kan säga henne till ett sådant förfarande hafva gifvit minsta anledning.

5:to: Clases tjänstepiga Caijsa Grudin; att hon vaknat af hustru Norströms skrik och begäran att få slippa in i köket emedan hon sade mannen

vilja göra af med henne. Sedan vittnet med tillstånd af sin husbonde släppt in Norströms hustru, har Norström kommit ner drucken samt svurit att vilja slå sönder fönster och dörrar därest hustrun ej komme upp i hans rum. Eljest har vittnet flera resor tillförene hört en slik lefnad dem emellan, men icke så hårdt som nu.

6:to: Pigan Anna Maija Hindricsdotter, som tillförene tjänt hos Norström, berättade: att han många gånger hemkommit drucken, oregerlig samt slagit hustrun örfilar, då hon på dess tal gifvit svar. En gång har han ock under det hon låg på sängen stött henne i pannan med käppknappen så att blånad därefter synts och ehuru han understundom sagt sig skola göra af med henne samt en gång haft en knif i handen, som han tagit från bordet, så har dock vittnet till ett slikt våld icke sett tillstymmelse. Norström har ock en gång hotat slå vittnet för något i huset blifvit gjordt, som icke varit honom i lag, men hans uppsåt kunde ej blifva verkställdt efter vittnet tagit tillflykt till värdfolket.

10:o: besökaren Gillberg vittnade: att han åtskilliga gånger sett Norström drucken och hört honom svärja, äfven ock har dess hustru beklagat sig öfver dess hårda medfart, men för öfrigt har vittnet sig i saken icke något bekant.

Nordström bötfälles för svordom och fylleri till 15 daler smt, men frikännes för våldet mot hustrun, "emedan hustrun förlåtit mannen sin brottslighet". Dessutom varnas makarna vid 25 daler smts vite att lefva kristeligen som äkta makar ägnar och anstår.

XII. 16 sept. 1777. Förlikning i ett mål om obetalda butikskulder.

XIII. 6 febr. 1778. Stämmes Nordström af ett par bönder för det han låtit ett par säckar vallmar förkomma, som han jämte ett parti brännvin beslagtagit. Han dömes skyldig.

XIV. 6 mars 1778. Åtalas Nordström för att utan anledning ha med blottadt hvasst eggjärn, hirschfångare eller sabel huggit v. järnvågsuppsyningsmannen Jonas Holmström i ansiktet å rådstugukällaren en natt. Nordström åter nekar sig hafva på minsta sätt förolämpat Holmström, hvilken han förmenar i dryckenskap fallit omkull och stött sig i ansiktet, utan beklagar Nordström sig af förberörde sin vederpart hafva blifvit oskyldigt öfverfallen. Nordström kan tillfullo styrka sin oskuld och frikännes.

XV. 20 mars 1778. Dömes Nordström skyldig att betala 1 daler 32 sk. specie för borgade varor.

XVI. *Kämmersrätten den 26 mars 1778.*

Uti utverkad stämning förmåler sjötullsbesökaren Eric Norström huruledes uppsyningsmannen vid Järnvågen härstädes Jonas Holmström den 25:e i denna månad honom utan gifven anledning neder vid Skeppsbron både utom och uti vakthuset under svordom med hugg och slag samt okvädinsords tilläggande förolämpat: påståendes härför laga plikt och upprättelse.

Ur vittnesförhöret:

Sjötullsbesökaren Lars Lundgren: att sedan Norström sagt sig icke kunna erkänna Holmström för förman utan bedt honom icke hålla käppen för näsan på sig, under det Norström satt på bänken utanför vaktstugan och anoterade något sig till minnes, har Holmström kallat honom canaille, rackare och hundsvott och jämte det Holmström böjde sin käpp emot knät, yttrat: »Om jag hade en käpp, som höll, skulle jag piska dig», och i detsamma slog han Norström i hufvudet med samma käpp 3 slag så att blod utkom och käppen gick sönder. Norström gick väl undan i vaktuset, men Holmström efterföljde honom, fattade i och skuffade honom emot fönstret så att rutorna gingo sönder samt därefter stötte Norström omkull på golvet och med händerna slog honom 3 à 4 slag i hufvudet. Norström gick sedermera och då han kom upp från golvet bakom bordet för att undvika vidare stryk, men Holmström ofredade honom och därefter kastade Holmström käppstumparna i sjön samt gick bort och köpte en hasselkäpp i stället, med hvilken han dock vid återkomsten icke slog Norström.

Öfriga vittnen, en mätare, en skeppare och tre matrosar, intyga enhälligt detsamma.

Detta mål fortsatte i fyra år, till dess Nordström för längesedan var död och Holmström afvikit från orten. Något resultat synes det ej ha ledt till.

XVII. I sjötullsrättens protokoll för den 22—25 aug. 1777 finnas några handlingar, enligt hvilka Nordström i tullhuset anlagat tullförvaltaren Leopoldt¹ och landttullinspektör Bodman för smuggling. Den senare anhåller dessutom "att Nordström, som allmänt känd för en tygellös och orolig människa samt uppstudsigt betjänt, måtte genast ifrån besökaressynslan afstängas men förbjudas att sig innan målets företagande utur staden begifva". Nordström gör emellertid en mycket ödmjuk afbön och förlåtes.

¹ Som bekant skaldens fader.

Den 16 maj 1778 anmäler Holmström Nordström för "hårdnackenhets, sturskhet och efterlåtenhet i tjänstgöringen". Sjötullsrätten svarar, att

»det befinnes klarligen, att Holmström varit obefogad i sin klagan och dess uppförande mindre anständigt, då han med häftighet velat förneka Norström sträcka sin tillsyn och uppmärksamhet så vida möjligen ske kunnat».

XVIII. 9 juli 1779. Nordström har af gelbgjutare Uddman öfverraskats i en altererad posture tillsammans med dennes hustru och anmäles. Till ett vittne har han omtalat, att hustru U. velat att han skulle hålla af henne. "Men Norström sade tillika, att han därtill, som orden föll, ej hade mage, efter hon var både gammal och ful." Rätten frikänner honom, hufvudsakligen på grund af hans obesväradt fintliga försvar.

XIX. 9 maj 1780. Dömes Nordström att betala handelsman Ritzell 2 daler 29 skill. 2 runstycken.

XX. 4 juli 1780. Nordström dömes att betala krogskulder för 23 skill. 11 runst.

XXI. År 1780 blef Nordström en förgrundsfigur i en af de mest omfattande processer, som dittills ägt rum i samhället. Det gällde ett åtal mot en af stadens bemärktaste män, brukspatron Christian Eberstein, som anklagades för att i samförstånd med tullmyndigheterna ha smusslat ned 150 skeppund stångjärn eller 1,067 stänger i ett fartyg utan att erlægga tullmedel för dem. Processen pågick inför sjötullsrätten under nära nog alla rättegångsdagar under åren 1780 och 1781, och inlagornas antal och omfång äro högst betydliga. Nordström, som från början var den attackerande, synes ha begagnats som kärandesidans bulvan. Rättshandlingarna gömma på åtskilliga drastiska avslöjanden, i hvilka Nordström spelar en viktig roll.

XXII. Stämning på Nordström för obetalda krogskulder.

XXIII. St Olai församlings dödsbok för år 1781. Den 27 juni: död af fläckfeber i arresten, sjötullsbesökaren Eric Nordström, 36 år.

XXIV. 3 aug. 1781. Stämning på afidna besökaren Eric Nordströms änka för obetalda skulder.

XXV. En skriftlig vittnesinlaga till kämnarsrätten af Maria

Christina Norström i en process mot en hustru Hiller, som påstås "flera gånger uti fylleri och dryckenskap" ha öfverfallit Ulla "med mycken ovett" och kallat paret Nordström "ragatefölje". I denna inlaga blottas interiörer ur Nordströms privatlif, som ej lämpa sig för återgifvande.

* * *

Sedan det barnlösa äktenskapet genom mannens död upplösts, återflyttade Ulla 1782 till Stockholm och synes därmed så småningom åter ha glidit utför i moraliskt afseende. Socialt synes hon däremot ha hållit sig tämligen uppe. Hon gifte sig t. o. m. år 1786 för andra gången — med extra hallrättsbetjänten Erik Lindståhl. Äfven detta äktenskap var barnlöst och blef ej lyckligt. Ulla synes ha hållit näringsställe, men påtalades af myndigheterna för oloflig utskänkning på olaga tid samt för misstänkt vandel tillsammans med andra dåliga kvinnor. Offentliggjorda protokoll från Stockholmsrätterna visa nya vidrigheter, hon hade att utstå. När hon dog år 1798, voro emellertid makarna ägare till en egendom på söder, som de för 1,000 Rdr tillhandlat sig.